

Важливою задачею психологічної підготовки курсантів є формування у них навичок керування болючими відчуттями без використання медикаментозних засобів. Тренувати навички купірування болювих відчуттів, оволодівати прийомами подолання болю в умовах виконання службово-бойових завдань допоможе засвоєння, наприклад, наступних вправ: «Видихання болю», «Дисоціація», «Образ болю», «Голос», «Перевантаження», «Контекст» «Зняття серцевого болю», «Зняття болю методом зміни субмодальностей»; методи безконтактного масажу, зміни субмодальностей; а також вплив на біологічно активні точки (за системою Уманської).

Таким чином, застосування сучасних наукових методів і методик психологічної підготовки, що мають практичне спрямування та є доступними для опанування, при наполегливій роботі військовослужбовця над собою – є важливим фактором, що сприяє підвищенню рівня психологічної готовності до діяльності в ризиконебезпечних умовах. За їх допомогою військовослужбовець може успішно нейтралізувати всі можливі негативні впливи ризиконебезпечних умов на нього та його дії, зменшити душевні страждання та знизити вплив на нього стрес-факторів підвищеної інтенсивності в умовах службово-бойової діяльності.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Н.А. Кудрявцева, старший викладач кафедри філософії ХНУПС,

О.О. Павліченко, кін, доцент кафедри філософії ХНУПС,

Л.О.Петрова, кфн, старший викладач кафедри філософії ХНУПС

Активний інформаційний розвиток, в якому знаходиться сучасне суспільство сприяє швидкій світовій глобалізації, стираючи міждержавні та національні кордони. Інформація поряд з політичними та економічними факторами стає важливим чинником розвитку держави, може виступати інструментом геополітичних відносин та засобом ведення війни, формуючи війни нового типу – інформаційні.

У процесі інформаційних війн головними об'єктами впливу і захисту є психіка населення, армії, політичних еліт супротивних сторін, система формування суспільної свідомості, думки. Інформаційні війни не призводять безпосередньо до кровопролиття, руйнувань, при їх веденні немає жертв, ніхто не позбавляється їжі, даху над головою. Проте, ці війни ведуться для завоювання свідомості.

Інформаційно-психологічна зброя може бути спрямована на придушення, знищення, дезорганізацію та дезорієнтацію об'єктів впливу. Ця зброя спроможна порушити психічне здоров'я, спонукати до спонтанних дій, спричинити тимчасові чи незворотні зміни і самознищення, підкорити свідомість (та підсвідомість) особистості і спрямувати її в необхідному для

суб'єкту впливу напрямі. І головне, ці зміни та дії проходять досить латентно для об'єкту, на який вони скеровані [1, с. 1].

Основними напрямками та способами маніпулятивних психоінформаційних технологій РФ відносно України були (та і залишаються надалі):

– поступове пониження міжнародного іміджу України з метою послаблення її геополітичного значення;

– відповідне дозування та спотворення інформації з метою дестабілізації ситуації в державі та впровадження власної політики «керованого хаосу»;

– формування стереотипу меншовартості та вторинності українців, а також відповідне руйнування почуття нації та народу;

– домінування російської мови, культури та традицій для утвердження самоідентифікації при одночасному витісненні української мови та культури [1, с. 2].

Це підтверджується тенденційним висвітленням російськими ЗМІ подій в Україні та відкритим пропагуванням своїх імперських амбіцій, зневажливою характеристикою нашої Батьківщини у висловах вищого керівництва Росії, так, зі слів президента РФ В. Путіна, «...Україна – це навіть не держава! Що таке Україна? Частина її території – це Східна Європа, а частина, ще й значна, подарована нами» [2]. Зазвичай програми російських теле- та радіоканалів постійно використовували методи «дозованої» інформації, дезінформацію з одночасним викривленням ходу подій, подачу міксу фактів та особистих думок і припущень в їхньому контексті, вибірково (потрібну та корисну лише Росії) інформацію, інформаційний рефреймінг, надання інформації типу «без коментарів» після попереднього налаштування об'єкта, що сприймає інформацію, заборонені міжнародним законодавством технології «25 кадр». Так «у Службі безпеки України (СБУ) заявили про те, що мають докази використання російськими телеканалами технології «25-го кадр» для інформаційно-психологічного впливу на глядачів. Начальник прес-служби СБУ Марина Остапенко продемонструвала журналістам відеофрагмент випуску новин на телеканалі «Росія-24», в якому використовується маніпулятивна технологія. Так, протягом усього випуску про події в Одесі 2 травня в куті екрана з'являються малопомітні написи: «підпал: «Правий сектор», «людей убивають бандерівці», «нацгвардія – вбивці» [3, с.140]

За допомогою певних лінгвістичних та поведінкових навиків і прийомів російські журналісти намагаються так впливати на психіку населення, щоби пізніше індивіди думали, що вони самостійно дійшли до певного висновку на основі власного життєвого досвіду та поінформованості.

Ефективним засобом психологічного впливу залишаються трансляції FM-радіостанцій (здебільшого, російськомовних або тих, де російськомовний продукт, як правило, переважає україномовний), які завдяки поєднанню з

музичним супроводом значно підвищують сугестивність та некритичність сприйняття радіоінформації, що скеровується на слухача.

Значна увага приділяється розробці спеціальних засобів впливу, до яких належать засоби психотронної зброї, зокрема торсійних технологій та дистанційних методів управління психофізичним станом людини. Застосування вищезначеного типу впливу потребує спеціальних засобів і фахівців. Принцип дії такої зброї полягає у дистанційному впливі на людську психіку, можливості непомітного маніпулювання свідомістю (а також підсвідомістю), перебігом фізіологічних процесів та поведінкою. Активна сила психотронної зброї – електромагнітне випромінювання певних частотних діапазонів: низькі частоти 6 – 8 Гц потужністю 120 – 130 дБ, інфрачастоти 12 – 18 Гц потужністю 80 – 110 дБ та надвисокі частоти 3 – 300 ГГц при довжині хвилі від 10 см до 1 мм. Скероване на об'єкт випромінювання може спричинити відчутні зміни в людському організмі, а також призводити до повної втрати контролю за собою (зомбування), викликати стійку агресію тощо. За його допомогою можна «вживляти» потрібну модель поведінки об'єкта (наприклад, стійкі ідеї сепаратизму, ненависне ставлення до представників титульної нації тощо) [4]. Один із прикладів застосування російської психотронної зброї, зокрема 17 квітня 2014 р. у м. Слов'янську, яскраво описує зміни, які відбулися з мешканцями цього міста: «... народ на площі був подібний на зомбі: ходив з перекошеним обличчям по клумбі, де росли троянди і тюльпани, а в самому місті виникла похмура атмосфера» [5].

Не можна залишити поза увагою розгляд Інтернет-ресурсів, серед яких діє понад 400 суто російських сайтів. Для порівняння: український Інтернет містить лише 23 сайти (без врахування 70 двомовних продуктів) [6].

З метою інформаційного впливу в Криму на початку лютого 2014 р. проросійські активісти розповсюджували листівки за місцем проживання громадян, у міському транспорті, на місцевих телеканалах і телеекранах, посеред міських площ демонструвались пропагандистські ролики. Ексклюзивне право мовлення та надання інформації мали лише російські медіа, а українські зазнавали утисків. Після анексії Криму жодні українські ЗМІ на півострові не діють [7].

Для дестабілізації українського суспільства і держави російські спецпропагандисти активно спекулювали на проблемах реалізації гуманітарних прав російської етнічної та російськомовної спільнот в Україні. Дискредитували політичний курс України на європейську інтеграцію, підтримували та посилювали антизахідні та антинаївські стереотипи, сформовані ще за радянських часів, роздмухували поодинокі випадки ксенофобських провокацій, послідовно компрометували державну політику щодо відновлення історичної пам'яті та справедливості. Росіяни навперей почали жхати своїх громадян і світову спільноту тим, що в Україні почався хаос, розпад та деградація держави. Певним чином цьому «підігрують» замовні виступи, публікації деяких вітчизняних політтехнологів, політичних і медійних персон, які фактично стали агентами кремлівської або

прокремлівської пропаганди, а нерідко є безпосередньо задіяними у провокативних діях, серед них М. Погребинський, В. Медведчук, О. Бузина [1, с. 5].

Керівництво РФ досить добре засвоїло та використовує технології геббелівської пропаганди: той, що контролює інформаційне поле, той має владу; в найбільшу брехню, яку повторюють неодноразово, в результаті повірять; нам потрібна не правда, а результат.

Механізм інформаційно-психологічного впливу ґрунтується на маніпуляції свідомістю мас і внесенням у свідомість цілеспрямованої дезінформації. Механізм духовного насильства над людиною, групою, масою спрямований на спотворення повідомлення про реальність, щоб, незважаючи на їх неправдивість, особа приймала їх як вірогідні й поступала б відповідно до цієї деформованої інформації.

Маніпуляція свідомістю – це своєрідне панування над духовним станом людей, управління ним шляхом навіювання людям відповідних стереотипів мислення, вигідних терористам. За допомогою маніпуляції можна міняти життєві установки людей в потрібному напрямі. При цьому виділяється три рівні дії.

Перший рівень – посилення існуючих у свідомості людей потрібних установок, ідеалів, цінностей, норм. Закріплення цих елементів свідомості у світогляді й життєвих установках.

Другий рівень пов'язаний з незначними змінами поглядів на ту або іншу подію, процес, факт, що також впливає на політичну позицію і емоційне відношення до конкретного явища.

Третій рівень – корінна, кардинальна зміна життєвих установок на основі повідомлення драматичних, незвичайних нових даних, відомостей.

Організатори гібридної війни цинічно розглядають маніпулювання як своєрідний соціальний рефлекс – певну поведінку, що викликається відповідними ідейними та психологічними мотивами. Слова, образи, стереотипи «бандерівців», «руки США», «правого сектора», повинні, на думку авторів, викликати і відповідну поведінку, вчинки, реакцію людей.

Населення тимчасово окупованих областей щодня отримує величезні порції дезінформації, покликаної переконати його в «агресивності», «антидемократичності», «не людяності» легітимної влади в Україні. При цьому лише одна згадка стереотипу народжує у свідомості особи звичні образи демонічного, негативного, непривабливого. Такі люди як би проти своєї волі вірять в міфи, штампи російської пропаганди. Механізм інформаційно-психологічного впливу ґрунтується на маніпуляції свідомістю мас і внесенням у свідомість цілеспрямованої дезінформації. Інформаційно-психологічний вплив має на меті спотворити повідомлення про реальності, щоб, незважаючи на їх антиістинність, особистість приймала їх як само собою зрозуміле і поступала б відповідно до цієї деформованої інформації. Як передає кореспондент УНІАН, про це свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, які представила

сьогодні на прес-конференції представник КМІС Марина Шпікер. «36% мешканців так званих «ДНР» та «ЛНР» вважають, що в конфлікті на Донбасі у великій кількості беруть участь найманці із Європи та США, 29% жителів окупованих територій переконані в тому, що це неправда, 35% важко сказати, 1% відмовився відповідати», – зазначила вона [9].

Маніпулювання як важливий елемент механізму інформаційно-психологічного впливу містить ряд компонентів: подачу «потрібної» в даний момент, частенько грубо сфабрикованої інформації; умисне приховування істинної, дійсної інформації; забезпечення інформаційного переважання (у руслі офіційних поглядів), що утрудняє можливість простій людині розібратися в істинному стані справи. Російська пропаганда, навмисно перекручуючи факти, представляла розстріли українських військовослужбовців бойовиками ДНР та ЛНР як вбивства, вчинені іншими українськими військовими підрозділами. Так, російські засоби масової інформації представили розстріл військовослужбовців Збройних Сил України на блокпосту під Волновахою бойовиками ДНР у ніч з 21 на 22 травня, як напад, вчинений українськими бойовиками нібито за відмову військовослужбовців на блок-посту вбивати мирних жителів. Однак пізніше лідери сепаратистів підтвердили, що напад на блок-пост Збройних Сил України був вчинений терористами ДНР [8].

Соціально-політична та безпекова ситуація в Україні загалом та в її окремих регіонах штучно «розхитується» спеціально підготовленими диверсантами до небезпечного рівня повного беззладдя. Прикладом слугують терористичні акти в Одесі, Харкові. Водночас Росія, як держава-агресор, офіційно відмовляється від підготовки спеціальних загонів терористів, від поставки озброєння і бойової техніки терористам в Україні [8].

Маніпулювання тісно пов'язане з систематичною дезінформацією населення, суспільства, певних груп людей. Дезінформація є не що інше, як повідомлення, версії, що мають на меті свідомо ввести людей в оману, нав'язати їм неправдиве, спотворене і просто брехливе уявлення про реальну дійсність. Дезінформація подається за допомогою різних форм: сенсації, стереотипів, образів, новин. Так, президент Російської Федерації В. Путін і очільник Міністерства закордонних справ Росії С. Лавров в унісон стверджують про непричетність Росії до подій в Донецькій і Луганській областях і перекладають всю відповідальність за «брудну роботу» на недержавні формування (у тому числі збройні укомплектовані «відпускниками»). Яскравим прикладом дезінформації є й заява В. Путіна про військовослужбовців-десантників, які заблукали і випадково перетнули кордон України [8].

Дезінформація може бути спрямована на ініціювання агресивних емоційних станів населення. Цей спосіб інформаційно-психологічного впливу призначений для формування в населення тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей гніву, ворожості, ненависті, підозрливості.

Агресія – це індивідуальна або колективна поведінка, дія, спрямована на нанесення фізичної або психологічної шкоди, збитку, або на знищення іншої людини або групи людей. Прикладом агресивної поведінки мешканців окупованих терористами міст є відношення до бранців антитерористичних сил України, що потрапили в полон, це проведення «парадів полонених». Так, 24 серпня 2014 року у Донецьку проросійські бойовики провели полонених українців «коридором ганьби» замість параду до Дня незалежності України. Колону, якій натовп кричав «фашисти!», хтось вимагав поставити українських військових на коліна, а хтось кидав у них яйця [10].

Основними інструментами стратегічної дезінформації є засоби масової інформації: друк, радіо і телебачення, мережа Інтернет. Не випадково керівництво так званих ДНР і ЛНР клопочеться про створення власних засобів масової інформації. На окупованих бойовиками територіях Донбасу під патронатом кримських пропагандистських ЗМІ з'явилися так звані інформаційні агенції терористів. Ватажок терористичної організації ДНР Захарченко підписав розпорядження про створення «Донецького агентства новин», скорочено – «ДАН». Аналогічна структура під назвою «ЛАН» створена у середовищі бойовиків ЛНР, губернатор Луганської області Г. Москаль, повідомив, що з травня Луганська філія Київського концерну радіомовлення, радіозв'язку і телебачення (РРТ) безкоштовно забезпечує вихід в ефір телеканалу бойовиків «Луганськ-24» та радіостанцію так званої ЛНР, які існують на базах і за рахунок обладнання захоплених регіональних телекомпаній [8].

Таким чином, можна зазначити, що:

1. Проти України ведеться з боку Російської Федерації неприкрита гібридна війна. Потужний інформаційно-психологічний вплив, спрямований на дестабілізацію обстановки всередині конфліктуючої держави, зниження підтримки населенням діючої системи влади, створення негативного іміджу влади конфліктуючої держави на міжнародній арені є обов'язковим складником змісту сучасної гібридної війни.

2. Інформаційно-психологічний вплив це цілеспрямоване виробництво і поширення інформації, для безпосередньої дії (позитивної або негативної) на функціонування і розвиток інформаційно-психологічного середовища суспільства, психіку й поведінку населення, керівництва країни, військовослужбовців. Інформаційно-психологічний вплив здійснюється, головним чином, на емоційну сферу свідомості з метою зниження ступеня усвідомленості і послаблення мислення.

3. Процес прийняття об'єктом інформаційно-психологічного впливу, спрямованого на емоційну сферу свідомості, специфічний. У ньому функціонують тільки сприйняття і запам'ятовування, мислення майже не здійснюється.

4. Механізм інформаційно-психологічного впливу на емоційну сферу свідомості включає нецілеспрямоване сприйняття і запам'ятовування і характеризується різко зниженим рівнем усвідомлення змісту впливу.

Осмилення отриманої інформації відбувається пізніше, при більш високій пізнавальній активності об'єкта.

5. Для досягнення мети інформаційно-психологічного впливу в гібридній війні використовується весь існуючий арсенал: маніпулювання, дезінформування, залякування, поширення чуток. Ініціювання агресивних станів об'єктів впливу.

6. Основними інструментами інформаційно-психологічного впливу є засоби масової інформації: друк, радіо і телебачення, мережа Інтернет.

Література.

1. Шевчук П. Інформаційна війна Росії проти України: як їй протидіяти / П.Шевчук // Демократичне врядування. Науковий вісник. – 2014. – № 13. – С. 1-11.

2. ТОП-7 цитат Путіна об Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://politiko.ua/blogpost69917>.

3. Зброя Третьої світової війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.personal-plus.net/forum/read.php?1,27794>.

4. Дацук С. Россия использует психотронное оружие на Востоке Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uapress.info/ru/news/>

5. Присяжнюк Д. М. Застосування маніпулятивних технологій з боку Росії в ЗМІ України (на прикладі Криму) [Електронний ресурс] / Д.М. Присяжнюк. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/1108/23>.

6. Мерзлюк Ю. Б. Кримський конфлікт: російсько-український інформаційний простір [Електронний ресурс] / Ю. Б. Мерзлюк. – Режим доступу : <http://kgimv.nau.edu.ua/images/Konferentsiya.pdf>.

7. Горбань О.Ю. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення / О.Ю.Горбань // Інформаційні технології. Вісник НАДУ. – 2015. – № 1. – С. 136 – 141.

8. Сасенко О.Г. Механізми інформаційно-психологічного впливу в умовах гібридної війни / О.Г.Сасенко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2015. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadmnp_2015_1_11

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ У ОБОРОННОМУ СЕКТОРІ

В.М. Токарев, кандидат юридичних наук доцент

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба

Антикорупційна реформа на сьогодні залишається одним з ключових завдань влади в Україні. У сфері запобігання корупції за останні роки закладено достатньо міцний фундамент нормативно-правової антикорупційної бази.

Корупція (від лат. corrumpere – псувати) – протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення; підкупність і продажність громадських і політичних діячів. Розгорнуте визначення містить ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції».